

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХОДОЗНАВСТВА
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота

з арабської філології на тему:

СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ
ДІЄСЛІВ РУХУ В АРАБСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Студента(тки) групи Ар17-21

факультету східної і слов'янської філології

денної форми здобуття освіти

Освітньої програми:

Арабська мова і література та переклад, друга східна мова, західноєвропейська
мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови та літератури (переклад включно), перша -
арабська

Королівської Юлії Миколаївни

Науковий керівник: Бастун М.В.

Національна шкала

Кількість балів

Оцінка ЄКТС

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1 ОСНОВНІ ПИТАННЯ СЕМАНТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ДІЄСЛІВ	4
1.1. Семантика як наука. Семантична структура дієслів.	4
1.2. Теоретичні підходи до дослідження семантики дієслів руху.	11
1.3. Концепт руху в арабській мові	12
1.4. Історія дослідження семантики дієслів руху в арабській мові	13
Висновки до 1 розділу	14
РОЗДІЛ 2 СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ДІЄСЛІВ РУХУ В АРАБСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ	15
2.1. Підходи вчених до дослідження семантики дієслів руху	15
2.2. Семантична структура та тематична класифікація дієслів руху в арабській мові.	19
Висновки до 2 розділу.	30
ВИСНОВКИ.	31
АНОТАЦІЯ.	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	34

ВСТУП

Курсова робота присвячена вивченню дієслів руху, а саме їхні семантичні особливості та способи тематичного поділу на групи.

Вивчення семантики допомагає у підвищенні ефективності мовного спілкування, адаптації до культурних та мовних різниць, вивченні мов інших країн та культур. Дієслова руху є важливим елементом мови, який має велике значення для сприйняття та опису руху об'єктів та людей в різних контекстах. Тому вивчення їх семантики є важливим аспектом у лінгвістиці в цілому.

Актуальність роботи. Дослідження семантичної структури дієслів руху допомагає з'ясувати, як вони відображають рухові дії та взаємодію об'єктів в мові. Це дозволяє краще розуміти, як мова виражає та концептуалізує різні аспекти руху. Дослідження семантики та класифікації дієслів руху допомагає розкрити мовні різниці та культурні особливості в сприйнятті та вираженні рухових дій у різних мовах та культурах. Це може мати важливе значення для міжкультурного спілкування, перекладу, розробки міжкультурних навчальних матеріалів та інших сфер, де врахування культурних аспектів є необхідним.

Мета дослідження: розглянути семантичну структуру та системи тематичного розподілу дієслів руху в мові.

Завдання дослідження: - критично проаналізувати наукову літературу і сформулювати теоретичне положення для вивчення дієслів руху

- визначити специфіку семантичної складової в дієсловах руху
- сформулювати тематичну класифікацію дієслів руху
- виявити особливості семантичної структури дієслів руху

Об'єкт дослідження: семантичні структури дієслів в арабській мові та їх тематичні класифікації.

Предмет дослідження: семантичні та лексико-граматичні особливості дієслів руху в сучасній арабській мові

Методи дослідження: Для досягнення поставленої мети та розв'язання конкретних завдань були використані загальнонаукові теоретичні методи, а саме: метод дослідження та аналізу в 1 Розділі та описовий і структурний метод

у 2 Розділі, загальнонаукові методи (індукція та дедукція, аналіз та синтез), типологічний метод, методи лінгвістичного аналізу (комунікативно-прагматичний, інтерпретаційний, контекстуальний аналіз тексту).

Структура. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотації арабською мовою та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПИТАННЯ СЕМАНТИЧНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ДІЄСЛІВ

«На ранньому етапі життя кожна людина здобуває основи мови — словниковий запас і вимову, використання та значення кожного елемента в ньому. Знання мовця в основному неявні. Лінгвіст намагається побудувати граматику, явний опис мови, категорії мови та правила, за якими вони взаємодіють. Семантика є однією частиною граматики; фонологія, синтаксис і морфологія є іншими частинами» (Чарльз Крейдлер, Вступ до англійської семантики, 1998, с. 26)

1.1. Семантика як наука. Семантична структура дієслів

Семантика - важлива та невід’ємна частина мовознавства, що зосереджена на вивченні проблем значення та тлумачення знаків та знакових виразів у мові, а також називає план змісту у мові, що складається з морфем, слів, стійких лексичних та фразеологічних сполучень та речень. У семіотиці семантика позначає один з основних аспектів знака. Вважається, що термін семантика запровадив французький лінгвіст Мішель Бреаль (1832-1915), використавши досвід В. Гумбольдта, Г. Штайнталя та ін. Його зазвичай вважають засновником сучасної семантики, та зі загального ряду лінгвістів його виділив неординарний інтерес до еволюції значень слів. Вперше дефініцію семантика Бреаль використав у своїй книзі “Досвід семантики, науки про значення”.

Якщо говорити про більш структурований, системний підхід до теорії понятійних та семантичних полів то слід зазначити, що його поширення та актуальність прийшлися на 20-50-ті ХХ ст. А вже з 50-х ХХ ст. розвивається метод компонентного аналізу, сформований на матеріалі кількох замкнутих, структурованих лексичних груп із невеликою кількістю компонентів.

Тоді ж з’являються перші ґрунтовні праці з компонентного аналізу С. Ульмана, П. Гіро, В. Звєгінцева та ін. В своїх працях науковці виявляють значення знаків знаходячи їх денотати.

Семантика — це широка тема з багатьма шарами, і не всі люди, які її вивчають, вивчають ці шари однаково. «Семантика — це дослідження значень слів і речень. Як підказує наше початкове визначення семантики, це дуже широке поле дослідження, і ми знаходимо вчених, які пишуть на дуже різні теми та використовують зовсім різні методи, хоча вони поділяють загальну мету опису семантичного знання. Як наслідок, семантика є найрізноманітнішою галуззю в лінгвістиці. Крім того, семантики повинні мати принаймні близьке знайомство з іншими дисциплінами, такими як філософія та психологія, які також досліджують створення і передача значення. Деякі питання, які піднімаються в цих сусідніх дисциплінах, мають важливий вплив на шлях лінгвістів, які займаються семантикою" (Джон І. Саїд, Семантика, 2-е видання. Блеквелл, 2003, с. 268).

У широкому розумінні семантику тлумачать як частину семіотики, пов'язану з металогією, що висвітлює відношення висловів логічної мови до об'єктів, що нею позначаються та змісту, який вони виражають, пояснюючи властивості понять «сенса», «значення», «ім'я», «аналітична істинність», «хибне судження», «істинне судження» тощо. (Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія. Том 2. 2007, с.141)

Одиницею семантики є сема. На підставі парадигматичних семантичних відношень слова розподіляються за групами синоніми, антоніми, пароніми, лексико-семантичні поля, метафори та ін. У художньому тексті семантику слова змінюють з метою створення іншої дійсності, надають їй емоційно-оцінних конотацій, зумовлених літературним контекстом.

Семантика - галузь лінгвістики, що вивчає звязки значень слів, фраз та речень у мові. Семантика досліджує правильне сприйняття та використання мовних одиниць при трансляванні ідей, концептів та образів за допомогою мови. Таким чином, семантика запобігає неправильному тлумаченню текстів. У загальному розумінні, семантика описує зміст того, що ми транслюємо в усній чи письмовій формі, тобто вивчає які ідеї ми виражаємо за допомогою мови. Але

слід зазначити, що попри загальний опис семантики, це поняття різні філологи трактують по-різному

Наприклад, український мовознавець Олександр Потебня вважав семантику не просто галуззю лінгвістики, але й психологією мови, яка вивчає, як слова впливають на почуття та емоції людини. За словами Леоніда Мосензона, семантика - це наука про значення слів та їх зв'язки, яка досліджує, які значення можуть мати слова в різних контекстах та як вони впливають на мовлення та сприйняття мовлення. За словами лінгвіста Л.В. Щерби, семантика - це наука про значення слів та їхні взаємовідносини, яка досліджує смислові властивості мови та їхні зміни в часі. Лінгвіст Д.А. Красносельський вважає, що семантика - це наука про смислові відношення між словами та їхніми значеннями, яка досліджує способи вираження смислових відтінків у мові, а також взаємозв'язки між семантикою та іншими аспектами мови, такими як граматики та стилістика. За словами лінгвіста Р.А. Будагова, семантика - це наука про значення слів та їхні взаємовідносини, яка досліджує механізми формування смислових відношень у мові та їхні зміни в часі. Американський мовознавець Джордж Лакофф стверджує, що семантика пов'язана зі способом, як ми уявляємо світ. На його думку наші уявлення про світ впливають на те, як ми використовуємо мову. Інші лінгвісти, такі як Ноам Хомський, більш уважно досліджують граматику та синтаксис, щоб зрозуміти семантику. Вони вважають, що значення слів залежать від їх місця в реченні та їх взаємозв'язку з іншими словами.

У загальному, семантика - важливий елемент мови, за допомогою семантичного аналізу ми вивчаємо та аналізуємо мову як науку. Семантика - інструмент, який дозволяє нам спілкуватися та передавати інформацію, а також допомагає розуміти та використовувати мову у повсякденному житті.

Слід зазначити, що у галузі семантики існують деякі проблеми пов'язані зі значеннями слів та їх інтерпретацією.

Одна з основних проблем семантики полягає у тому, що значення слів не завжди є сталим та однозначним, через це семантичні одиниці часто змінюють свою роль у тексті в залежності від контексту. Іншою проблемою семантики є

полісемія та омонімія слів. Полісемія – наявність у одного і того самого слова кількох лексичних значень; багатозначність. Використання одного і того ж суфікса для різних семантичних структурних типів свідчить і про афіксальну омонімію і полісемію в термінології. (Академічний тлумачний словник 1970-1980, с.334) Наприклад, слово “драматургія” може означати драматичне мистецтво і сукупність драматичних творів письменника, літературного напрямку, народу, епохи, а також теорію побудови драматичного твору. Омонімія - звуковий збіг різних за значенням слів або їх форм. Хорошим прикладом цього явища слугує слово “лютий” (другий місяць календарного року) або “лютий” (жорстокий, злий агресивний). Також існують проблеми, пов'язані зі значенням фраз та висловлювань. Наприклад, деякі фрази мають переносне значення, яке не можна зрозуміти, дивлячись на окремі слова. Такі фрази називаються ідіомами. Наприклад, "взяти за серце" - це ідіома, яка означає викликати сильні почуття в людині, а не буквально взяти за серце.

Таким чином, семантика - це складна наука, яка досліджує значення слів та їх вплив на мовлення та сприйняття мовлення людьми.

У будь-якій мові слова існують не ізольовано, а вступають у різноманітні відношення з іншими словами, сукупність цих слів утворює лексико-семантичну систему. Зв'язок слів у мові відображає пов'язаність речей та явищ об'єктивної дійсності. Слово підлягає аналізу як лексема в усіх своїх формах та лексичних значеннях. Об'єднання слів як одиниць словникового складу виконується завдяки основній для слова ознаці – лексичному значенню слова (Кодухов, 1974, с.78). У цьому випадку лінгвістичному аналізу підлягають не тільки семантичні зв'язки слів, як в синонімічних чи антонімічних рядах, а і його лексико-граматичні зв'язки, у формі яких реалізуються окремі значення слова. Внутрішньогрупові семантичні відмінності слів виражаються різними видами словесних зв'язків: формами одного й того ж слова, різноманітними словосполученнями у рамках синтагми та постійними протиставленнями у системі лексики в цілому (синонімічні, антонімічні ряди слів) (Чокубаєва, 2007, с.137). Найбільш зручним та поширеним способом систематизувати лексику є

лексико-семантичні групи, що об'єднують слова однієї частини мови та містять диференційні семантичні компоненти та щонайменше одну спільну інтегральну сему. Наприклад, у арабському слові “مشى” йти пішки, граматична сема «дія предмета» уточнюється інтегральною семою ‘йти’, а конкретизаторами служать диференційні семантичні компоненти “за допомогою ніг”. Лексико-семантичні групи (ЛСГ) об'єднують слова однієї частини мови однакової предметної спрямованості, та в цьому відношенні вони зближаються з тематичними, термінологічними та синонімічними групами слів (Васильев, 1990, с.49). М. Д. Степанова найменшу семантичну одиницю трактує так: «сема – це найдрібніший елемент значення, який входить до складу інформації тієї чи іншої одиниці мови». (Степанова, 1978, с. 101). Сукупність слів мови утворює її лексико-семантичну систему. Зв'язок слів у ній відображає пов'язаність речей та явищ об'єктивної дійсності. Лексико-семантична система мови об'єднує семантичні класи: назви предметів (іменники), процесів (дієслова), ознак (прикметники), відношень (службові слова) тощо, на ґрунті яких формуються частини мови. До лексико-семантичної системи також входять семантичні поля, кожне з яких відображає певну певну ділянку об'єктивної дійсності. Семантичне поле — сукупність лексичних одиниць, об'єднаних спільністю змісту і тематичного ряду, яка відображає понятійну, предметну чи функціональну подібність означуваних явищ, вказує на смисловий, змістовий комплекс окремої однозначної чи багатозначної лексеми, слова, лексико-семантичної груп. Так, літературним стилям (сентименталізм, футуризм тощо) притаманна частотність вживання абстрактних слів. Структуру семантичного поля досліджують методами компонентного аналізу й синтезу. (Літературознавча енциклопедія. Том 2. 2007, с.376-377)

Семантичні поля поєднують слова тільки за значенням, не зважаючи на їх граматичні ознаки. Наприклад, слова йти і нога (дієслово й іменник) належать до одного семантичного поля, оскільки їх семантика має функціональну спільність. Останнім часом у зв'язку з розвитком когнітивної лінгвістики деякі мовознавці ставлять під сумнів засади виділення семантичних полів, посилаючись на те, що

семантика слова зумовлена зв'язками його звучання з об'єктивною дійсністю, а отже, породжується за межами слова і взагалі мови.

Якщо ближче розглянути семантичну структуру саме дієслів, то спочатку слід зазначити що вона може відрізнятися в різних мовах. Однак дієслова в усіх мовах загалом мають певну семантичну структуру. У більшості мов дієслова складаються з кореня, афікса та закінчення. Основне значення слова закладене саме в корені, а афікси та закінчення є відображенням різних граматичних аспектів, таких як особа, час, число, спосіб, дієвідмінок тощо. Семантична структура дієслів включає їхнє значення та спосіб, у який вони виражаються у мові. Значення дієслів може бути лексичним або граматичним, тобто відображати лексичні значення чи граматичні аспекти дії.

Наприклад, у англійській мові дієслова можуть складатися з кореня та закінчення -ed (наприклад, "walk" - "walked") для позначення минулого часу, а також додаткових афіксів для позначення третьої особи однини (-s, наприклад, "walks"), частоти (-ing, наприклад, "walking"), модальності (-should, наприклад, "should walk"), "can walk" (може ходити) або "must walk" (має ходити). Щодо лексичного значення дієслів, то воно вказує на суть дії, яку вони виражають. Наприклад, в англійській мові дієслово "run" вказує на дію швидкого руху на ногах, а дієслово "eat" вказує на дію прийняття їжі в рот. У деяких мовах, таких як арабська, дієслова мають складну семантичну структуру. Корінь дієслова слугує фундаментом та зазвичай міститься у трьох літерах, і на його основі можна створювати різні форми дієслова з різними закінченнями та афіксами, що відображають граматичні аспекти. Наприклад, у слові "كتب" (kataba) корінь складається з літер "ك", "ت" та "ب", що вказує на основне значення "писати". Закінчення "-ا" показує, що дія виконана у минулому часі, а сама форма дієслова - "كَتَبَ" (kataba) - вказує на те, що дія була виконана у третій особі однини. Інший приклад - дієслово "يقرأ" означає "читати". Корінь цього слова "ق ر أ". Оголоси та форма дієслова "يُقرَأُ" вказують нам на те, що дієслово виконане в теперішньому часі та в третій особі однини. До того ж варто зазначити що дієслова часто мають

додаткові значення чи емоційні відтінки в залежності від того, якому контексті вони були вжиті. Такі значення можуть відобразитися за допомогою слів “можливо”, “бажано”, “необхідно” чи часток “щойно”, “вже”, “тільки” тощо. Крім того в реченнях дієслова можуть мати так звані актанти, що вказують на різні параметри дії. Наприклад, в реченні "Я їм" дієслово "їсти" має один актант - об'єкт, а саме їжу, яку я споживаю. У реченні "Я розмовляю з сестрою" дієслово "розмовляти" має два актанти - перший, який вказує на особу, з якою я спілкуюся, та другий, який вказує на зміст розмови. Семантична структура дієслів є доволі складною і багатою системою що включає в себе безліч як лексичних так і граматичних аспектів. Крім того, дієслова можуть виражати різні аспекти дії, такі як продовження, завершеність, повторюваність тощо. Наприклад, в англійській мові дієслова можуть мати різні форми для вираження продовженості дії, такі як "I am eating" (я їм зараз) та "I eat" (я їм взагалі). В арабській мові цей аспект виражається за допомогою різних видів дієслів, наприклад, видів الماضي (минулого часу), المضارع (теперішнього часу), المستقبل (майбутнього часу) та ін.

Категорія – це поняття, яке присутнє майже в усіх мовах. Найважливішою категорією у лінгвістиці є простір. Простір – це складне явище, яке відображає реальні події, суб'єктивне сприйняття людьми дійсності, різноманітні параметри та характеристики предметів. Люди замислювалися над природою простору ще на ранніх етапах еволюції, а багато філософів минулого виявили неабиякий до вивчення природи. Це пов'язано з розширенням і вдосконаленням людського пізнання та необхідністю глибшого розуміння цього явища.

Категорія локативності пов'язана зі сприйняттям людиною навколишнього світу, просторових характеристик і відображенням його в мовленні, що зумовлює інтерес до вивчення форм вияву локативності. Локативні дієслова складають ядро мовних засобів, що відображають просторові відношення. (Одеський лінгвістичний вісник, 2013)

Категорія простору у лінгвістиці позиціонується як функціонально-семантичний простір локантивності. Цю категорію можна вважати однією з основних позицій мовної картини світу.

До групи дієслів руху можуть належати не лише дієслова руху, а й будь-яке дієслово, яке вказує на те, що об'єкт не перебуває в стані спокою. До дієслів руху належать дієслова та предикати, які вказують на рух, пов'язаний з подоланням меж певного простору. Однак, якщо об'єкт рухається без подолання меж певного простору, він займатиме те саме місце по відношенню до місця, і цей процес слід розглядати як місцезнаходження.

1.2. Теоретичні підходи до дослідження семантики дієслів руху

Вивчення семантики дієслів руху є доволі важливою темою в лінгвістиці та філології. Існує декілька теоретичних підходів до вивчення семантики дієслів руху, які описують аспекти їх значення.

Один з підходів - це семантична теорія дієслів руху. Семантична теорія дієслів руху вивчає значення дієслів, які вказують на рух об'єкта в просторі. Ця теорія досліджує, які відносини виражає дієслово руху між об'єктами, які рухаються, які характеристики руху воно виражає, які фактори впливають на вибір дієслова руху в конкретному контексті та інші аспекти.

Наприклад, дієслова руху можуть виражати різні способи руху (наприклад, ходити, бігти, летіти), різні напрямки руху (наприклад, вгору, вниз, вперед), різні швидкості руху та інші характеристики руху.

Вивчення семантики дієслів руху є важливим для розуміння зв'язку між мовною репрезентацією руху та реальним світом.

Вона ґрунтується на припущенні, що значення дієслів руху залежить від контексту, в якому вони вживаються і типу руху який вони репрезентують (прямолінійний рух, криволінійний рух, коливання тощо). Цей підхід дозволяє вивчати значення дієслів руху в різних мовах і встановлювати зв'язки між ними. Інший підхід - це теорія ментальних моделей. Вона стверджує, що значення дієслів руху залежить від того, як люди сприймають навколишній світ. Дієслова

руху відображають різні ментальні моделі, які люди використовують для розуміння світу, такі як простір, час та енергія.

Також існують теорії, які зосереджуються на семантиці окремих дієслів руху. Наприклад, теорія аспектуальності вказує на те, що значення дієслів руху змінюється в залежності від того, чи вони описують процес руху, чи завершену дію. Теорія категоризації вивчає те, як дієслова руху класифікуються на основі їхніх особливостей та зв'язків з іншими дієсловами руху.

Крім того, існують теорії, які розглядають дієслова руху як частину більш широкої семантичної системи. Наприклад, теорія когнітивної лінгвістики стверджує, що значення дієслів руху виникає зі спільних когнітивних операцій, які люди виконують під час руху та сприйняття руху. Завдяки саме цьому підходу, ми можемо розглядати дієслова руху в контексті більш широкої когнітивної системи та зв'язків між різноманітними аспектами людського сприйняття світу.

До того ж, важливо відзначити, що дослідження семантики дієслів руху є міждисциплінарною темою, яка пов'язує лінгвістику та когнітивну психологію. Тому вивчення семантики дієслів руху вимагає використання різноманітних методів, таких як експерименти з мовними даними та психофізіологічні дослідження.

1.3 Концепт руху в арабській мові

Концепт руху в арабській мові доволі різноманітний та складний. В загальному арабська мова має чималу кількість дієслів, що виражають різні відтінки руху, такі як ходити, бігти, плисти, літати тощо.

Однак, в арабській мові існує дещо інше розуміння руху, що пов'язане з розташуванням об'єкту у відношенні до інших об'єктів або до точки відліку. Наприклад, дієслово “ذهب” що означає “йти” або “піти”. Зазвичай це дієслово вказує на напрям руху, наприклад “ذهب إلى المدرسة” - “йти до школи”. Додатково в арабській мові існує багато виразів, що використовуються для опису руху, такі

як “تحرك” - “рухатися”, “تقدم” - “робити кроки вперед”, “تراجع” - “робити кроки назад”, “انحراف” - відхилення, відхід.

Узагалі, розуміння концепту руху в арабській мові пов'язане з контекстом, в якому використовується слово. Через це розуміння та використання концепту руху в арабській мові може бути зовсім не легким для носіїв інших мов.

1.4. Історія дослідження семантики дієслів руху в арабській мові

Дослідження семантики дієслів руху в арабській мові почалися ще в середньовічні часи з вивченням традиційних арабських граматик. Протягом століть вчені досліджували різні аспекти значень дієслів руху, такі як напрямок, швидкість, інтенсивність, спосіб переміщення та інші. Одним з видатних арабських лінгвістів, який вніс значний внесок у дослідження семантики дієслів руху, був Абу Хайян ат-Тахтані (935-1009). Він займався аналізом різних арабських граматик і вивчав способи, якими дієслова руху можуть відобразити різні аспекти переміщення. Іншим відомим арабським лінгвістом, який вніс важливий внесок у дослідження семантики дієслів руху, був Сібавейх (760-796). Він вивчав, як різні дієслова руху можуть відобразити різні аспекти руху, такі як напрямок, швидкість та інтенсивність.

Арабською мовою визначення слова “haraka” “الحركة”, дане Аль-Муджамом, описує дієслова руху як “переміщення чогось з одного місця в інше”. Загалом арабські лінгвісти погодилися з визначенням Ібн Манзура, що слово “рух” є “антистатизмом”. Дане визначення зосереджується на зміні стану, як головній характеристиці дієслів руху не обов'язково передбачають переміщення або зміну часу.

Рух займає центральне місце в людському досвіді. Здається, це універсальне поняття, присутнє в усіх мовах світу. Мови кодують рух різними способами. З моменту появи типології дієслів руху Талмі багато не англійських лінгвістів проводили дослідження, щоб підтвердити, чи задовольняють їхні мови типологію лінгвіста Телмі, яку він виклав у своїй роботі “How language structures space” (1983) чи ні, і провести порівняння з англійською мовою, щоб вказати, де

дві мови стикаються. і де вони відрізняються з точки зору вираження руху. (с. 62)

Телмі (1985, с.69) стверджує, що мови відповідно до дієслівних коренів щодо вираження «руху» класифікуються на два типи: обрамлення дієслова описує шлях, який відноситься до напрямку руху, наприклад, рух через, у, out of і т. д. Спрямованість дієслова виражається самим коренем дієслова. Спосіб виражений самостійно. До цих типів належать романські, семітські та полінезійські. Сателітне обрамлення описує спосіб руху, який виражає рух за допомогою певного дієслова (супутник, наприклад, від, геть, до.....). Вони кодують Path у супутнику (тобто словесному залежному).

Висновки до Розділу 1

Семантика - це наука, яка вивчає значення слів і фраз, а також способи, якими люди використовують мову для передачі значення. Семантика досліджує, які значення можуть мати слова, як вони пов'язані між собою, як вони змінюються з контекстом та як вони відображають реальний світ. Семантика займається аналізом значень слів і їх використанням у контексті. Це допомагає розуміти, як мова функціонує та які особливості мають різні мови. Семантика також досліджує, як люди використовують мову для вираження своїх ідей та сприйняття інформації, що допомагає краще зрозуміти людську мову і підвищити її ефективність. В даному розділі розглянуто основні питання класифікації дієслів та їх семантичних особливостей та ознак. У сучасний час дослідження семантики дієслів руху в арабській мові продовжуються, і вони допомагають краще зрозуміти, як арабська мова відображає різні аспекти руху та як вона може бути використана для передачі інформації про переміщення.

Розділ 2. СЕМАНТИЧНА СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ДІЄСЛІВ РУХУ В АРАБСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

2.1. Підходи вчених до дослідження семантики дієслів руху

В літературній арабській мові є два основних порядки слів, де підмет може стояти перед словом або слідувати за ним. Двомовні англо-арабські словники не мають однаковості щодо арабського еквівалента англійського дієслова go. Найбільш близькими до цього є такі арабські дієслова “ذهب”, “راح”.

Шалабі(2010) розподіляє дієслова руху в арабській на такі, що мають характеристики руху вперед для досягнення конкретної мети: “أتى”, “حضر”, “جاء” та такі, що мають характеристики руху назад, відступу, повернення: رجع, عاد, ادبر, وأل, ردّ, خلف (с. 120)

Усі ці дієслова мають спільну властивість повертатися назад з певною метою, добровільно чи мимоволі. Швидкість дії визначається відповідно до ситуації. Наприклад у словнику синонімів і антонімів Вебстера вказуються слова recede і retreat, оскільки вони означають відхід із точки чи позиції під тиском, тоді як return є “добровільним” поверненням. В арабській мові Шалабі демонструє, що ادبر та وأل характеризуються більш швидким рухом аніж رجع та عاد.

Як вже було зазначено вище, існує чимало методів вивчення семантичних властивостей дієслів. Одним з таких методів є описовий метод. Цей метод здійснюється шляхом аналізу двох творів чи будь-яких інших літературних робіт. Зазвичай дослідники використовують невелику частину твору, можливо одне речення в якому наявні дієслова руху. Описовий метод - це спосіб вирішення проблеми шляхом опису фактів предмета чи об'єкта дослідження такими, якими вони є. Тобто, іншими словами описовий метод - метод дослідження, який робить опис ситуації або події. Наступним методом слугує метод збору даних. Як можна здогадатися його суть полягає в тому, щоб вибрати потрібні матеріали з якими дослідник буде працювати впродовж всього дослідження та з яких буде брати потрібну інформацію та витяги для нього. Для

вибору необхідних даних використовується детальний аналіз матеріалів з якими ми працюємо та правильна вибірка інформації з них. Метод аналізу даних всебічним узагальненням, використанням повсякденних термінів, конкретних подій, які пережили окремі особи чи групи осіб. Якісне дослідження є більш описовим, оскільки дані складаються зі слів і більше акцентують увагу на процесі, а не на продукті.

Як один з небагатьох відомих дослідників когнітивної семантики, Телмі був першим хто розділив концепт руху на такі складові: - рух, - спосіб, - причина, - шлях і відобразив їх на поверхневих лінгвістичних матеріалах, виділивши типологічні описи способу, яким дієслівні фрази можуть описати шлях або спосіб руху. Задля цього використовується поділ світових мов на дві групи: мови з дієслівним каркасом та мови зі супутниковим каркасом. Через цю порівняно невелику кількість так званих груп, Телмі зосередився на шляху та способі руху щоб дійти до універсальних принципів у темі дієслів руху. Проте в ході дослідження, при діленні мов на ці дві групи, Телмі зіткнувся з тим, що багато мов не підпадали під опис однієї чи іншої групи повністю. Тому з кожним новим дослідженням, критика його типології рясніла. Тому вже у 1996р. Ден Слобін, говорячи про іспанську мову, зазначає що іспанська мова не завжди поводиться так, як Телмі описує мову з дієслівним каркасом, оскільки "іспанська також має подальше обмеження на типи шляхових фраз, які можуть зустрічатися з дієсловами руху" (Слобін, 1996, с.150)

Якщо оглядати події руху, Телмі визначає подію руху як "подію руху або розташування". Він розрізняє два типи руху: " поступальний рух" та "самостійний рух". При поступальному русі "базове розташування об'єкта переміщується з однієї точки простору в іншу". Проте в самостійному русі "об'єкт зберігає своє основне або "середнє" розташування." Слід зазначити, що по-перше, ми маємо фігуру яка є об'єктом або істотою, яку потрібно знайти або простежити в просторі; по-друге є процес активації, який може бути у фіксованому або транзитному значенні та здебільшого відноситься до дієслова. Через мінливий стан обстановки Бертель (2004) вважає за краще

використовувати термін "подія просторової локалізації", а не "подія руху". (с. 56)
 По-третє, шлях або функція асоціації, наприклад прийменник пов'язує фігуру з її просторовим оточенням. Це може становити спосіб дії, який може варіюватися від загального способу, наприклад ходьби, бігу або польоту, до конкретного способу, такого як кульгання, швидкий біг, замах.(Телмі, 2000, с.278).

Розглянемо події руху на прикладі речень, наведених нижче:

ركض أحمد إلى الغرفة.

ركض - процес активації (дієслово руху та його характер)

أحمد - фігура

إلى - функція (прийменник, що пов'язує фігуру з її просторовим оточенням).

ذهب فاطمة إلى بيتها

ذهب - процес активації

فاطمة - фігура

إلى - функція

بيتها - ціль

Семантичні класи дієслів будуються з дієслів, які зазнають певної кількості чергувань. Більшість визначень семантичних класів сходяться на тому, що семантичний клас містить слова, які мають загальну семантичну властивість. Категорія дієслів була обрана здебільшого тому, що більшість лінгвістів погоджуються, що дієслова є найпоширенішою і найуживанішою частиною мови в багатьох мовах світу. Особливо, якщо говорити про арабську мову, то дієслова вважаються фундаментом всієї її лексичної складової. Телмі (1985) стверджує, що класифікація дієслів у семантичні класи, які мають подібні риси, спрямована головним чином на пошук компонентів значення, які формують семантику дієслів, специфікацію більш тонких елементів значення, які розрізняють тісно пов'язані дієслова і вивчають взаємодії між синтаксисом і семантикою. (с.41)У своїй роботі Філмор (1979) стверджує, що класи дієслів є корисним інструментом для перегляду семантичної організації дієслівного лексикону. Він

обговорює чим відрізняються семантичні властивості дієслова *shake* від дієслова *shudder*. Він пояснив, що дієслово *shudder* ми використовуємо, коли говоримо про людей тварин, землю, машини чи двигуни, тобто про об'єкти які мають “самоконтроль тіла”. *Shudder* позначає подію, яка може бути “внутрішньою причиною”. А дієслово *shake* це листя, меблі, посуд. Тобто *shake* означає подію, яка є “зовнішньою причиною”. (с.157)

Пізніше лінгвісти почали класифікувати дієслова руху за семантичними компонентами, які містять різноманітну лексикалізацію. До семантичного компоненту руху можна віднести таку лексикалізацію “*walk, run, stalk, jog, hurtle, march.*” У межах групи семантичні ознаки дають право певному дієслову бути придатним для певної ситуації.

Такий самий предмет присутній в арабській літературній мові. Відповідно до Девуда (2012), наведена нижче лексикалізація *مشى سرى مضى سلك خرج غدا* належить до семантичного класу *الذهاب*. Усі вони кодують рух у всіх напрямках до певної мети, але відрізняються лексично залежно від набору факторів. (с.145) Наприклад: швидкість, сила, час тощо.

- *سرى* виражає обов'язок та пов'язане з певним часовим проміжком (ніччю) та конкретним місцем призначення.
- *مشى* виражає відсутність конкретного обов'язку, відсутня необхідність мети
- *سرى* та *مشى* швидше ніж *مضى*

Важливо розуміти що однією з класифікацій дієслів руху є поділ на локомоторні та не локомоторні дієслова руху.

Дієслова локомоторного руху вимагають переміщення з одного місця в інше, як до прикладу, у словах *تحرك, نانتقل, انتشر*. Не локомоторні дієслова руху не вимагають обов'язкового переміщення, як у дієсловах *دق, خبط*. Подібним чином Телмі (1985) стверджує, що “поступальний рух у просторі всієї теми або рухомої сутності, що призводить до зміни місця розташування фігури. Не транзитивний рух передбачає внутрішній рух тіла, періодичний чи випадковий рух або рух у просторі частини теми.” (с. 97)

Телмі (1985) стверджує, що семантичними ознаками, які розрізняють класи дієслів руху, є рухома сутність, ландшафт, по якому він рухається, сам рух, шлях і спосіб його руху. (с. 103)

Та важливим аспектом є те, що дієслова шляху не можуть самі по собі кодувати рух як транслокацію. Для цього їм необхідне заземлення. Наприклад, рухома сутність не може просто прийти, а повинна прийти в/вийти до певного місця.

Таким чином, для дієслів руху можна виділити п'ять факторів: - час, який вони займають; - місце, де вони відбуваються; - сила, необхідна для них; - джерело; - середовище.

Класифікація дієслів руху це окрема велика тема, що досліджується постійно, тому слід виділити основні проблеми класифікації дієслів руху. першою проблемою ми виділимо загальне питання, що власне і питає що є дієсловом руху а що ні? Друге стосується того, наскільки поширеним і часто вживаним є дієслово руху. Мова постійно змінюється та розвивається. Якщо певне дієслово рідко або широко вживається в контексті часу - це вказує на те, що лінгвістичне суспільство того часу відмовляється від такого слова або схвалює його і тому, як наслідок, на нього можна або не можна розраховувати. Третя проблема полягає в тому, що класифікація дієслів руху в мові залишається особистою думкою. це контролюється різними міркуваннями: алфавітним, розвитковим, історичним чи з точки зору значень. Дієслово може бути членом більше ніж одного поля або багатьох інших підполів.

2.2. Семантична структура та тематична класифікація дієслів руху в арабській літературній мові

Перше, що варто зауважити при класифікації дієслів руху це виділити три основні напрямки: - горизонтальний рух, який в свою чергу поділяється на дві підгрупи: вихід та прибуття; - вертикальний рух, який в свою чергу поділяється на підгрупи: підніматися та опускатися; - рух по колу (круговий рух).

Першою групою дієслів, які ми дослідимо є дієслова горизонтального руху прибуття. Спочатку надамо їх невеликий перелік: **خرج، ذهب، رحل، راح، سافر، انصرف، غادر، مضى، هاجر**

Всі ці дієслова вказують на те, що фігура покидає те чи інше місце. На перший погляд смислова складова цих дієслів може здатися ідентичною. Але справа в тому, що вони відрізняються за такими особливостями як важливість місця, з якого прямують, добровільним чи обов'язковим був цей вихід, відстань, термін від'їзду тощо.

Дієслово **ذهب**

Як зазначив Шелебі (2010), це дієслово руху згадується в Священному Корані 44 рази через різні семантичні властивості які воно має. (с. 123) Найважливішою властивістю цього дієслова є ціль, тому що хтось кудись іде заради якоїсь мети (цілі). Також дієслово може мати добровільний чи примусовий відтінок. Воно може відображати швидкий чи повільний рух, залежно від контексту.

Нище будуть наведені приклади основних випадків вживання цього дієслова:

- загальне значення: прямувати кудись

ذهب الطالب إلى المدرسة

- зникнення та закінчення

ذهب الله بنورهم

- результат обдумування

ذهب بخياله بعيدا

Дієслово **غادر**

Це дієслово має таку ж властивість залишати якесь місце, але його відмінність у тому, що вказує на відстань та відрізняється важливістю місця, яке залишають.

- залишити місце та піти

غادر فريقنا الوطني إلى بغداد

Дієслово **خرج**

Це дієслово має властивість виходити кудись, але з якогось вузького простору в більш широке. Відрізняється великим розмаїттям семантичних ознак.

- Йти від до

خرج من البيت الى الحديقة

- Зміни і трансформації

اتمنى ان نخرج من حالة الركود الاقتصادي

- Від мовчання до мови

ما خرج من فمي حرف واحد

- Відмова та заперечення

خرج عن رأي الجماعة

Наступними ми розглядаємо дієслова прибуття: اتي، جاء، حضر، دخل، دنا، رجع، عاد، اقترب، اقترب

Ці дієслова мають спільні характеристики руху вперед для досягнення конкретної мети. Той, хто приходить, точно знає куди прийти і навіщо. Фігура робить це охоче, без страху. Більшість таких дієслів пов'язані з пророками у Священному Корані. Ці дієслова мають майже однакове значення, Семантично вони відрізняються залежно від контексту.

Дієслово اتي

Використовується для позначення руху вперед для добровільного досягнення мети. Рух може виконуватись швидко та повільно, як живими так і не живими фігурами.

- проходити повз

اتي على قوم

- Наближатися

أنت ساعته

- Знищувати

أتي على الأخضر واليابس

Дієслово اقبل

Має ті самі семантичні особливості, що й дієслово اتي، але частіш за все можна зустріти саме з живими фігурами.

- Незабаром щось станеться

اقبل الصباح

- Енергія та активність

اقبل على الدرس بهمة

- Продуктивність

اقبلت الارض بالنبات

- Життєдіяльність та щедрість

اقبلت عليه الدنيا

Дієслово جاء

Особливо пов'язане з пророками, які приносять свої докази щоб переконати людей, які сповідують релігію Аллаха, спонукати їх робити праведні вчинки та показати силу Аллаха.

- зійшов на землю

جاء الغيث

- прибувати

جاء الخبر السار

- надруковано та видано

جاء في الصحف

Дієслово حضر

Вказує на рух вперед що може бути добровільним і як швидким так і повільним.

- відвідувати

حضر درس الامس

- час для чогось

حضرت الصلاة

- згадати/прийти на думку

حضره بيت الشعر

- вдарити

حضر فلانا الموت

Тепер розглянемо дієслова вертикально руху, а саме дієслова підняття. Деякі дієслова, які підпадають під цей опис: حمل، رفع، ارتقى، تسلق، صعد. Основними семантичними властивостями цієї групи є рух вгору.

Дієслово صعد

Це дієслово вимагає зусиль, щоб досягти високого місця поступово. Швидкість є повільною, тому що це слово характеризується обережністю задля безпечного досягнення конкретної мети. Напрямок також відіграє чималу роль у визначенні значення цього дієслова.

- загальне значення: рух вгору

صعد الامام على المنزل

- перевага та відомість

صعد النجم سلم الشهرة

- збільшення та достаток

تتصاعد الاناشيد من الفواة الطلبة

Дієслово رفع

Швидкість зазвичай низька

- основне значення: рух вгору

رفع الطالب يده

- переміщення

رفع العامل الصخرة عن الارض

- кінцева точка чогось

رفعت الدول الحظر عن العراق

- політичні конотації

رفع شعار كذا

- гідність і благодать

رفعت الجباه عاليا

Дієслово ارتقى

- сидіти на троні

- просування по службі

ارتقى في الوظيفة

Дієслова вертикального руху, підгрупи спускатися: هبط، سكب، انحدر

Ці дієслова вказують на рух зверху вниз. Зазвичай це трапляється добровільно, швидко але обережно.

Дієслово هبط

- основне значення: спускатися вниз

هبطت الطائرة

- щось неминуче

هبط الظلام سريعا

- зменшення та зниження

هبطت شعبية الرئيس الى الحضيض

- спадання та відміна

هبطت أخلاق الناس

Дієслово سقط

Це дієслово вказує на сильне падіння. Напрямок відіграє центральну роль у визначенні значення цього дієслова. Зазвичай це відбувається мимоволі.

- основне значення: безсило падати

سقط الرجل عاجزا

- руйнування

يوم سقط جدار برلين

Рух по колу або круговий рух. Ось деякі дієслова що відносяться до цього типу дієслів руху: دار، لف، طاف، حام، دحرج

Ці дієслова мають спільну рису кругового руху. Вони відрізняються залежно від повного кола руху. Деякі з них не вимагають від фігури виконання замкнутого кола під час руху.

Дієслово دار

Рух у цьому дієслово круговий по замкнутому колу. Його середовищем може бути вода або повітря. Фігура може бути живою або ні. Рух може бути добровільним без зовнішньої сили або добровільним зі зовнішньою силою.

- загальне значення: рух по колу

تدور العجلة

- обертання

دار حول السيارة

- поворот в інший бік

ادار وجهه ومضى في طريقه

- жорстокість та сурова війна

دارت يوم امس اعنف المعارك

- розлад і нервозність

دارت به الدنيا

- лідерство/керівництво

ادار الكتور حلقة النقاش

- відсутність турботи та інтересу

ادار النائب ظهره للناس

- підозра/недовіра

يدور حول هذا الرجل شبهات كثيرة

Дієслово طاف

Це дієслово має сильні релігійні ознаки.

- основне значення: рух до початку та закінчення в тій самій точці

طاف المسلمون حول الكعبة

- проходження по однотипних місцях в той самий час

طفت في محال اربد ابحت عن كتب

- згадувати і думати про щось

طافت في راسي افكار عديدة

Дієслово لف

Це дієслово визначається як щось що оточує щось інше. Рух може відбуватися по повному або неповному колу.

- основне значення: рух чогось навколо чогось іншого

أخذت الف وادور حول نقطة الحراسة

- зустріч і зібрання навколо когось або чогось

التف الطلبة حول استاذهم

- покриття/обгортання

لف الطبيب راس المريض

- плавний рух у спорті

يلف اللاعب ويدور في الملعب

- заохочення та підтримка

التفت حوله الجماهير

- обман і хитрість

التف حول السؤال

Семантика дієслів руху в арабській мові має деякі особливості, які відрізняють її від інших мов. Перше, що слід зазначити це корені дієслів руху: багато дієслів руху в арабській мові мають корені, які пов'язані з ідеєю руху, наприклад, корінь "حرك", який вказує на рух, переміщення, зміну місця тощо. Корисність при вираженні метафоричних концептів: дієслова руху в арабській мові часто використовуються для вираження метафоричних концептів, наприклад, "іти вгору" може означати "досягати успіху", а "падати" може означати "зменшуватися". Множинні форми: дієслова руху в арабській мові мають множинні форми, які використовуються для вираження більш складних аспектів руху, наприклад, "іти разом". Відсутність інфінітиву: в арабській мові відсутній інфінітив, тому дієслова руху виражаються за допомогою коренів та відповідних закінчень дієслова. Різні форми для одного дієслова: багато дієслів руху в арабській мові мають різні форми для різних способів руху та інших нюансів, що пов'язані з рухом.

Також в арабській мові існує велика кількість дієслів, що виражають рух в різних формах, наприклад:

"يَمْشِي" - ходити

"يَمْوْت" - рухатися повільно

"يُحْوِلُ" - повертатися

"يَتَحَرَّكُ" - рухатися

Дієслова руху в арабській мові також можуть виражати різні типи руху, наприклад:

"يَطُوفُ" - обходити (про паломників, які обходять святині)

"يَهْرُولُ" - бігти швидко

"يَتَقَلَّصُ" - скорочуватися

Таким чином, у арабській мові існує велика кількість дієслів, що виражають рух в різних формах, і вони можуть бути використані для опису різних типів руху, включаючи рух тварин.

Як зазначалось вище семантика дієслів руху в арабській включає в себе різноманітні аспекти руху, такі як тип руху, напрямок, інтенсивність, тривалість, спосіб виконання тощо. В арабській мові дієслова руху можуть бути утворені за допомогою десятків префіксів та суфіксів, що дає можливість виражати багато нюансів у значенні цих дієслів.

Один з основних аспектів семантики дієслів руху в арабській мові - це тип руху. В арабській мові існує велика кількість дієслів, що виражають різні типи руху, такі як ходити, бігти, лізти, літати, плавати, танцювати, пересуватися на коні, виїжджати на машині тощо. Дієслова можуть виражати рух з різною інтенсивністю, тривалістю, способом виконання тощо. Наприклад, дієслово "يَمْشِي" вказує на звичайний рух у вигляді ходьби, тоді як дієслово "يَزْكُضُ" описує біг.

Інший аспект семантики дієслів руху - це напрямок руху. У арабській мові є дієслова, що вказують на рух в певному напрямку, наприклад "يَتَوَجَّهُ" - рухатися в певному напрямку.

Ще один аспект семантики дієслів руху - це спосіб виконання руху наприклад "يَسْتَقِيمُ" - рухатися прямо, підніматись "يَنْعَرِّجُ" - здійснювати повороти, "يَنْزَحِلُّ" - ковзати, "يَنْسَلِقُ" - лазити, забиратися.

Тривалість руху також може бути виражена дієсловами руху. Для опису короткочасних рухів використовуються дієслова, які вказують на те, що рух

триватиме лише деякий час, наприклад "يَزْتَمُّ" - вдарити, "يَلْتَفِتُ" - обернутися. Для опису тривалого руху використовуються дієслова, які вказують на тривалість руху, наприклад "يَسِيرُ" - рухатися, "يَتَأَرَّجُ" - коливатися.

Дієслова руху в арабській мові можуть також вказувати на засоби, якими людина або предмет рухається, наприклад "يَسْتَقِلُّ" - їхати на транспорті, "يَسْتَنْدِفُ" - пересуватися на пішохідному переході, "يَحْمِلُ" - нести щось.

Семантика дієслів руху в арабській мові також може включати в себе опис місця, де відбувається рух. Наприклад, дієслово "يَنْزِلُ" вказує на спуск з висоти, тому може використовуватися для опису руху вниз по сходах, горах, схилах, а також для опису опускання чогось з верхівки. Дієслово "يَصْعَدُ" вказує на підйом на висоту, тому може використовуватися для опису руху вгору по сходах, горах, схилах, а також для опису піднімання чогось на верхівку.

Дієслова руху в арабській мові можуть також вказувати на ступінь інтенсивності руху. Наприклад, дієслово "يَتَسَارَعُ" вказує на швидкість зростання швидкості руху, дієслово "يَتَمَهَّلُ" вказує на повільний темп руху.

Також важливим аспектом семантики дієслів руху є напрямок руху. Наприклад, дієслово "يُدُورُ" вказує на обертання навколо центру, дієслово "يُنْحَرِفُ" вказує на зміщення в бік від заданого напрямку.

Дієслова руху в арабській мові також можуть мати додаткові відтінки значень, пов'язаних із швидкістю руху, напрямком, інтенсивністю та тривалістю. Наприклад, дієслово "سير" означає рухатися пішки зі стабільною швидкістю, тоді як дієслово "جري" означає рухатися досить швидко, наприклад, бігти або спішити. Дієслово "دخل" означає увійти, в той час як "خرج" означає вийти, а "عبر" означає перейти або перетнути щось.

Дієслово "ذهب" може мати форму "مضى" для вираження руху в одному напрямку без повернень, форму "تجول" для вираження багаторазового переміщення туди-сюди, а форму "توجه" для вираження руху в певний напрямок з метою досягнення чогось.

Таким чином, семантична структура дієслів руху в арабській літературній мові є досить складною і включає в себе різні відтінки значень, пов'язані з

різними аспектами руху, такими як напрямок, швидкість, інтенсивність та тривалість.

Тематична класифікація дієслів руху в арабській літературній мові передбачає поділ цих дієслів на кілька основних груп в залежності від характеристик руху, який вони виражають. Ми виділили такі основні групи:

Перша група - це дієслова, які виражають рух на землі. До цієї групи відносяться дієслова, які описують ходьбу ("مَشَى"), біг ("رَكَضَ"), крокування ("خَطَوُ") та інші види руху на землі. Ці дієслова можуть використовуватися для опису руху людини, тварини або транспортного засобу.

Дієслово "مَشَى" (ходити) є одним з найбільш базових дієслів в цій групі і використовується для опису повільної ходьби. Дієслово "رَكَضَ" (бігти) відображає більш швидкий рух, тоді як дієслово "خَطَوُ" (крокувати) використовується для опису важкого або повільного руху.

Крім того, дієслова руху можуть мати інші відтінки значення, які залежать від контексту вживання. Наприклад, дієслово "رَكَبَ" (сідати) може використовуватися для опису сідання на транспорт, а дієслово "طَافَ" (обійти) використовується для опису обходу навколо певної точки.

Також варто зазначити, що дієслова руху на землі можуть використовуватися не тільки для опису фізичного руху, але і для передачі переносного сенсу, як у випадку з дієсловом "سَارَ" (йти, рухатися в напрямку досягнення мети), яке може використовуватися для опису процесу досягнення певної мети або результату.

Ще однією підгрупою цієї групи є дієслова, які виражають спуск і підйом по схилах та сходах, наприклад: "نَزَلَ" (спускатися), "صَعِدَ" (підніматися), "صَعِدَ الْجَبَلِ" (підніматися на гору), "نَزَلَ الْجَبَلِ" (спускатися з гори). Також слід згадати про дієслова, які виражають рух на поверхні води, наприклад: "سَبَحَ" (плавати), "غَطَسَ" (занурюватися), "قَذَفَ" (кидати щось у воду), "رَمَى بِالسُّنُورِ" (кинути гарпун).

Друга група - це дієслова, які виражають рух у повітрі, наприклад: "طَارَ" (літати), "هَبَطَ" (злітати), "رَفَعَ" (підніматися в повітрі), "هَبَطَ بِالمِظَلَّةِ" (приземлитися з парашутом).

Крім того, до цієї групи дієслів відносяться дієслова, які описують рух транспортних засобів, таких як автомобіль, велосипед, мотоцикл і т. д. Наприклад, "قَادَ" (водити автомобіль), "رَكَبَ الدَّرَاجَةَ" (їхати на велосипеді), та інші. Ці дієслова використовуються для опису руху літаючих тварин, літаків та транспортних засобів.

Третя група - це дієслова, які виражають рух у воді. До цієї групи відносяться дієслова, які описують плавання ("سَبَحَ") та рух по воді ("جَرَى"). Ці дієслова використовуються для опису руху людей, тварин та транспортних засобів, які переміщуються у воді.

Крім того, існують також дієслова, які виражають рух у просторі взагалі, наприклад, "حَرَكَ" (рухатися), "انْتَقَلَ" (переміститися) та "تَحَرَّكَ" (рухатися).

Дієслова руху можуть також мати різні відтінки значення в залежності від контексту. Наприклад, дієслово "حَرَكَ" може описувати рух фізичних об'єктів, але також може мати переносний сенс, наприклад, "викликати діяльність" чи "збурювати".

Отже, тематична класифікація дієслів руху в арабській літературній мові є важливою для розуміння мови та культури арабського світу. Знання цих дієслів дозволяє краще розуміти опис руху в текстах та спілкуванні з носіями мови. До того ж дієслова руху є дуже різноманітними і класифікуються в залежності від того, який вид руху вони виражають, а також від того, який об'єкт вони описують.

Висновки до розділу 2

Арабські дієслова руху багаті смисловими відношеннями. Є дієслова що використовуються дедалі рідше ніж інші через те, що вони пов'язані з певними

часом, місцем, релігійними обрядами. Арабська мова надає перевагу дієсловам певного напрямку: горизонтальному, вертикальному, круговому. Дієслова, які виражають випадковий напрямок доволі рідко можна зустріти в арабській літературній мові. Арабська мова містить семантичні компоненти відповідно до яких класифікуються дієслова руху: рух, напрямок, спосіб, шлях та середовище. Також наявні локомотивні дієслова, які вимагають від дієслова міняти місце розташування з однієї точки на іншу, як от дієслово *خرج*. Або не локомотивні, що вимагають навпаки незмінного місця перебування в одній точці/рухатися навколо, як от дієслово *رکع*. Дієслова руху мають такі категорії: горизонтальний рух, який в свою чергу ділиться на підгрупи: повернення та прихід. Наприклад *رجع* та *جاء*; вертикальний рух, що також ділиться на дві підгрупи: підніматися *رفع* та спускатися *هبط*; круговий рух *دحرج*. Вибір вдалого дієслова залежить від семантичних властивостей, навіть незначних.

ВИСНОВКИ

У підсумку, теоретичні підходи до дослідження семантики дієслів руху включають семантичну теорію дієслів руху, теорію ментальних моделей, теорії семантики окремих дієслів руху, теорію когнітивної лінгвістики та інші. Кожен з цих підходів дозволяє розглядати дієслова руху з різних точок зору та допомагає розуміти їх значення та взаємозв'язки з іншими аспектами мови та когнітивного сприйняття світу. Дослідження семантики дієслів руху в арабській мові є важливим напрямком в галузі арабської філології, який дозволяє розширити розуміння складності та різноманітності арабської мови. Розуміння особливостей семантики дієслів руху допомагає вивчити не тільки саму мову, а й культуру та історію арабського світу, що важливо для глибшого розуміння цієї різноманітної культури. Семантика дієслів руху в арабській мові має свої

особливості та багатогранність, що відображає складність та різноманітність руху як фізичного явища.

Ми уточнили специфіку семантичної структури дієслів арабської літературної мови. Ми вдавалися до дослідження лексико-граматичних особливостей дієслів руху. Для початку ми вияснили, що більшість вчених дотримується поділу концепту руху на такі категорії: рух, спосіб, причина, шлях. Слід зауважити, що у концепті руху ми виділяємо такі аспекти: фігура (об'єкт або істота), процес активації (здебільшого відноситься до дієслова), шлях або функція асоціації (найчастіше виступає прийменником).

Фундаментом для дослідження семантичних особливостей дієслів руху в арабській мові послугувала така класифікація основних видів напрямку: горизонтальний рух, який в свою чергу поділяється на дві підгрупи: покидати та прибувати, вертикальний рух, який також має підгрупи: підніматися та опускатися, та круговий рух.

Ми дослідили семантичні особливості дієслів з кожної з цих груп та підгруп та виявили, що по-факту будучи синонімами, кожне дієслово все ж таки має свої семантичні особливості, через які дієслова набувають різних лексичний відтінків.

Щодо тематичної класифікації – в ході дослідження ми виділили три основні групи дієслів руху: рух на землі, рух в повітрі та рух у воді.

У процесі вивчення теми було з'ясовано, що семантична структура та тематична класифікація дієслів є складним завданням, оскільки значення дієслів може бути різноманітним і залежить від контексту вживання. Для ефективної класифікації необхідно враховувати як лексичні особливості дієслів, так і синтаксичні взаємозв'язки з іншими частинами мови.

Дієслова руху в арабській мові дозволяють виразити багато відтінків, включаючи спритність, швидкість, напрямок та інші аспекти руху. Важливо зазначити, що використання дієслів руху в арабській мові залежить від контексту та змісту повідомлення, тому розуміння їх семантики важливе для коректного використання мови.

АНОТАЦІЯ

تخصص الدورات الدراسية لدراسة دور أفعال الحركة في اللغة العربية ، حيث يدرس العمل حالات استخدام مجموعات مواضيعية معينة من أفعال الحركة ، ويفحص توزيعها في الكلام وأهمية فهم السمات الدلالية لبعض أفعال. في الفصل الأول ، اعتبرنا الدلالات جزءاً لا يتجزأ من علم اللغة وجوانبها المتعددة. كما درسنا مفهوم حركة الفعل ، الذي يحتل مكانة كبيرة في دلالات أي لغة ، بما في ذلك اللغة العربية. وبالفعل في الفصل الثاني ، درسنا أمثلة على أفعال الحركة مباشرة في الكلام ولاحظنا تكرار استخدامها. تم النظر في ثلاثة أنواع رئيسية من أفعال الحركة: أفعال الحركة العمودية والأفقية والدائرية. حددنا أيضاً مجموعات منفصلة من أفعال الحركة ، أي تصنيفها الموضوعي.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кочерган М.П. (2006) Вступ до мовознавства. Видання 2-ге. Київ, видавничий центр «Академія» -103ст.
2. Кочерган М.П. (1999) Загальне мовознавство, Київ -144ст.
3. Гранде Б.М. (2001) Курс арабской грамматики в сравнительно-историческом освещении. 2-е издание. Москва: Восточная литература. – 592ст.
4. Баранов Х. К. (2010) Арабско-русский словарь. Москва. Дом словянской книги, -643ст.
5. Яковенко Е. В. (2000) Неправильные глаголы арабского языка грамматический справочник. Москва, Восточная литература,- 215ст.
6. Битехина Г.А., Юдина Л.П. Система работы по теме «Глаголы движения». – М., 1985.
7. Alonge, D.O.(1991).Textbook of Meat Hygiene in the Tropics. Ibadan, Nigeria: Farm Coe Press
8. Bishop, B. (1998). A history of the Arabic language.Department of Linguistics, Brigham Young University
9. Bishop, B. (1998). A history of the Arabic language.Department of Linguistics, Brigham Young University
- 10.Fillmore, C.J.(1977). The case for case reopened.InP. Cole and J.M. Sadock, (ed.),Syntax and Semantics8: Grammatical RelationsAcademic.95-18. New York: New York Press
- 11.Fillmore, C.J.(1971). Types of Lexical Information. In D. Steinberg and L. Jakobovits, (ed.), Semantics, 370-392. Cambridge: Cambridge University Press
- 12.Frawley, W.(1992).Linguistic Semantics. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum
- 13.Kudrnáčová, N. (2003). External temporal specification in English verbs of motion.Theory and Practice in English Studies,1, 53-58

14. Vogel, R. (2011). Kudrnáčová, N.(2008) Directed Motion at the Syntax-Semantics Interface. *Discourse and Interaction*, 4(2), 97-99
15. Levin, Beth (1993). *English verb classes and alternations*. Chicago: University of Chicago Press.
16. Levin, B. and Rappaport Hovav.(1992). The Lexical Semantics of Verbs of Motion: The Perspective from Unaccusativity. In Roca, I. M. (ed.), *Thematic Structure: It's Role in Grammar*, 247-269. Berlin and New York: Foris Publications
17. Levin, B. and Rappaport Hovav.(1992). The Lexical Semantics of Verbs of Motion: The Perspective from Unaccusativity. In Roca, I. M. (ed.), *Thematic Structure: It's Role in Grammar*, 247-269. Berlin and New York: Foris Publications
18. Talmy, L.(1983). How language structures space. In H. L. Pick, Jr. and L.P. Acredolo (Ed.). *Spatial Orientation: Theory, Research, and Application*, 225-282. New York: Plenum
19. Talmy, L.(1985). Lexicalization patterns: Semantic structure in lexical forms. In Shopen, T, *Language Typology and Syntactic Description*, vol.3: *Grammatical Categories and the Lexicon* (ed.), 57-149. Cambridge: Cambridge University Press.
20. Talmy, L.(2001) *Toward a Cognitive Semantics*. Cambridge, Mass: MIT Press
21. *The Oxford Advanced Learner's Dictionary*, 4th Edition. (1989). Oxford University Press.
22. Белкин В.М. (1975) *Арабская лексикология*
23. *Перевод глаголов движения на арабский язык*. (2002) Препоуд. Иман Уваид Мухаммед. Багдадский университет.
24. Ковалів Ю. І. (2007) *Літературознавча енциклопедія*, Київ -376-377ст.